

Da Bjerget Marked var tilført 16 gendarmere

Chr. P. Fogtmann

Fra 1885 til 1894 var den danske grundlov sat ud af kraft. Højregeringen under J. B. S. Estrup styrede ved hjælp af provisoriske finanslove. Det politiske liv i disse år var domineret af kampen mellem Højre og Venstre. Det var samtidig en kamp mellem land og by. Som et redskab til den diktatoriske magtudøvelse oprettede Estrup i 1885 et særligt gendarmkorps, der fik til opgave at opretholde „ro og orden” i de venstredominerede landområder.

Chr. P. Fogtmann tegner i denne artikel et billede af forholdet mellem gendarmene og befolkningen i Thy.

Bjerget Marked i går blev ikke til noget, der kunne fortjene betegnelsen marked, thi der kom hverken folk eller kreaturer, som er værd at tale om, men bare - 16 gendarmere, hed det under rubrikken Handelsefterretninger i Thisted Amts Tidende den 30. september 1886.

Premierløjtnant N. C. A. Lorentzen havde som chef for gendarmkorpsset i Thisted Amt tjenestestet i Thisted. Han var forud officer ved garnisonen i Fredericia.

Distinktionstressen med to kvaster på venstre skulder angiver, at han i hæren gjorde tjeneste som flagadjudant. Fangsnoren skulle fange chakotten, dersom den under kamp blev slået af.

Et bekymret brev

Den 5. oktober hedder det i Tidende: „Fra Bjerget skrives til os:

Markedsaftenen kl. 10 havde et halvt hundrede mennesker det ejendommelige syn at se føreren for gendarmene i Thisted, premierløjtnant Lorentzen, som var kommet herud for at holde orden, af to mænd blive næsten båret fra kroen hen til sognefogeden, hvor han havde sit kvarter. Om det var et tilfælde af utilpasselighed, eller det var andre mere nærliggende grunde, skal vi lade være usagt, men folks mening om sagen var kun én, nemlig

at ikke et eneste menneske ved markedet havde vist sig i en så uhyggelig tilstand, som man nu så den mand, der var kommen herud i spidsen for 15 gendarmere, bevæbnede til tænderne, for at våge over ordenens opretholdelse”.

Man kan godt sige, at indsenderen eller bladets redaktør her havde brugt både lodder og trisser for at få sagt noget meget fornærmeligt i en juridisk uangribelig form, og det var da også ret nødvendigt i de dage, da respektløshed overfor myndighederne blev regnet for strafbar kriminalitet.

Blot to dage senere, den 7. oktober, meddeltes fra København, at Socialdemokratens ansvarlige redaktør, S. C. C. Olsen, var idømt fem gange fem dages vand og brød for 14 artikler om gendarmernes virksomhed, fordi artiklerne havde været „af en sådan art, at de havde forvansket kendsgerninger og lagt regeringens foranstaltninger for had”. Anklagen var rejst af „hr. Nellemann” - sådan benævnt i venstrepressen, fordi den ikke ville anerkende Estrups regering som lovlig og derfor heller var tilbøjelig til at omtale justitsminister Nellemann ved den titel, kongen havde givet ham!

Til gengæld: Var der nogen, der stod sammen i dansk politik dengang, så var det Venstre og Socialdemokratiet.

Også retssag i Thisted

Samme dag kunne man i Thisted Amts Tidende læse en lokal notits:

Pressesag. Premierløjtnant Lorentzen, chef for det herværende gendarmridetachment, bebuder sagsanlæg mod redaktøren af Thisted Amts Tidende i anledning af vor meddelelse fra Bjerget i tirsdagsnummeret. Når det kan glæde hr. Lorentzen at føre en sådan sag, er vi pligtskyldigst til tjeneste, og vi håber inden længe at kunne bringe vore læsere nogle ret interessante vidneudsagn desangående. Særlig i Hanherred, hvor denne historie - aldeles bortset fra vor lille meddelelse - har vakt betydelig opsigt, vil sagen utvivlsomt blive fulgt med stor opmærksomhed.

Stadig samme dag kunne man finde et kort læserbrev: Redaktør M. Aaberg, Thisted.

I anledning af den i det af Dem redigerede blad Thisted Amts Tidende for i går indeholdte, imod mig fornærmelige artikel, forlanger jeg herved, at De i et af de to første numre af nævnte blad bekendtgør, at jeg har gjort skridt til sags anlæg mod Dem for fornærmelsen.

Thisted, 6te oktober 1886.

Lorentzen, premierløjtnant.

Forgæves forligsprøve

9. oktober fulgte et kort mellem spil: Forligsprøve. Redaktør Aaberg var i dag til forlig med chefen for gendarmridetachmentet i Thisted, premierløjtnant Lorentzen, i anledning af meddelelsen fra Bjerget forleden. Da forlig ikke opnåedes, henvistes sagen til retten.

18. oktober: Premierløjtnant Lorentzen, chefen får de herværende gendarmere, har, efter hvad redaktør Møller på Thisted Avis meddeler, fået bevilget fri proces i den af ham

mod nærværende blads redaktør anlagte sag. At denne meddelelse er rigtig, har vi ingen grund til at tvivle om. Derimod tror vi, at bladet skulle beholdt sin snak om „usømmelige insinuationer” hos sig selv, til det under sagen har vist sig, hvor vidt der foreligger sådanne eller ikke. Hr. Møller skal tage sig i agt for, at han ikke får „usømmeligheden” i den forkerte hals.

Orden skulle der til

9. november meldtes: Udsat vidneførsel. I sagen mellem premierløjtnant Lorentzen og redaktør Aaberg angående historien fra Bjerget skulle i dag af Aaberg ved retten i Thisted have været ført syv vidner; som alle havde været til stede på Bjergets Kro hin markedsaften. Sagen udsattes imidlertid til i dag 14 dage, da Lorentzens beskikkede sagfører ikke ville tilstede vidneførslen, uden at hans mandant var indvarslet ved lovlig stævning, hvad han ikke tidligere havde forlangt. Som grund til udsættelsen angaves, at premierløjtnanten skulle i tjenesteanliggende til Østerild Kro, hvor der i dag holdes politisk Møde af Lavrids Skov.

Fra dette møde kunne redaktør Aaberg dagen efter fortælle, at Lavrids Skov, folketingskandidat fra Mors, havde samlet ca. 100 tilhørere, så godt som alle venstremænd. „Til at passe på de revolutionære tendenser i denne forsamling var mødt politimesteren fra Thisted, en politibetjent, gendarmløjtnanten og tre menige gendarmere. I forsamlingen herskede den ønskeligste ro, og det halvanden times foredrag påhørtes med udelte opmærksomhed”.

Foredraget får et kort referat, der viser, at Skov talte om enevælden i forhold til det konstitutionelle kongedømme. „Han betonedede stærkt dettes fortrin frem for hint og dvælede særlig ved den politiske lighed, vi havde fået ved 5. juni-grundloven”.

23. november: Sagen mellem premierløjtnant Lorentzen og redaktør Aaberg. Efter at premierløjtnanten af Aaberg var indstævnet til at påhøre vidneforklaring i sagen, fandt denne sted i dag for retten her i byen. Samtlige af Aaberg førte syv vidner afhørtes, og da hans sagfører fandt de fremkomne vidneforklaringer tilstrækkelige, sluttede han hermed vidnesagen. Det ville ellers have været let at skaffe endnu flere vidner. Løjtnantens beskikkede sagfører stillede i udsigt som en mulighed, at hr. Lorentzen nu ville til at føre vidner.

To vrede redaktører

På et sidespor til Bjerget-sagen går redaktør Aaberg den 26. november til angreb på Thisted Amts Avis, fordi højrebladet havde kaldt en vis farver Jensen for angiver:

„Farver Jensen er i denne sag ikke mere angiver end så mange andre, men vi kan godt forstå, at hans forklaring for retten er faldet premierløjtnanten, som personlig var til stede, lidt tungt for brystet. Skulle det nu end lykkes at skade hr. Jensen noget på en side, veed vi, at venstremændene på denne egn er så talrige, at de let kan holde ham skadesløs ved forøget søgning og således vise, hvad indbyrdes sammenhold formår”.

Den 27. november fyldte referat af den omtalte vidneførsel næsten hele forsiden på Thisted Amts Tidende, og det blev fortalt, at alle syv vidner fik forelagt de samme fire spørgsmål: Om de havde været til stede på Bjerget Kro om aftenen den 29. september - om de havde set

premierløjtnant Lorentzen på nævnte sted og tid, - hvilket indtryk, vidnet havde fået af premierløjtnantens tilstand, - og endelig: Så vidnet, at premierløjtnanten ved to mænds hjælp blev ført fra kroen hen til sit kvarter, og kendte vidnet disse to mænd?

Det fører for vidt at gengive alle vidners svar, for de fortalte stort set det samme, selv om ikke alle havde set alt: De syv havde været på kroen, og de havde set premierløjtnant Lorentzen så tilsyneladende påvirket, at han ikke selv kunne rejse sig fra bordet. De to mænd, der havde taget ham i armene og hjulpet ham hjem til hans kvarter hos sognefogeden, var dr. Bjerrum og købmand Christensen fra Tømmerby. Farver Jensen, som på forespørgsel oplyste, at han havde været på kroen som opvarter, kunne fortælle, at premierløjtnanten, da han dagen efter var kommet på kroen for at betale sin fortæring, havde sagt noget lignende som: - Vi havde en ordentlig en på lampen!

Fair officer med tvært bagland

Uden tvivl ved samme retsmøde har premierløjtnanten henvendt sig til redaktør Aaberg, for denne skriver under lokalstoffet: - *Historien fra Bjerget. Premierløjtnant Lorentzen har anmodet os om at meddele, at det er imod hans ønske og til trods for en udtrykkelig truffen aftale, at redaktøren på Thisted Amtsavis har optaget det i vort gårsnummer omtalte stykke, betitulet „En farlig opvarter”. En notits herom har redaktør Møller nægtet at optage.*

Mellem kolleger

Denne notits har det moret redaktør Aaberg at skrive, for den afslører, at det er de højresindede myndigheder og ikke premierløjtnanten, der har krævet hele den halvkomiske retssag.

En gendarm til hest og en anden til fods. Begge udrustet med gevær og sabel, som de skulle fremtræde efter provisoriet af 1885.

grund er yderst utilfreds med: - Hvad bilder Møller sig i grunden ind? Er det ham, der skal føre sagen i sin avis, og nærer han mistillid til herredsfoged Clausens upartiskhed, siden han sætter sig til på forhånd at skrive dommen?

Det kommer slet ikke gendarmsagen ved, - men Aaberg er vred over, at bladejer og redaktør Møller kalder ham „betalt redaktør” og spørger, om han da ikke selv tager sig betalt. Vistnok i 1879 erklærede redaktør Møller sig villig til ved siden af Thisted Amtsavis at trykke et venstreblad for Thisted Amt. Det fremgår af et brev, „som stadig eksisterer”, og det fremgår også, at trykkerlønnerne foruden papir skulle være 60 - 80 kr. ugentlig. Højrebladets hjælp til ved brug af sit trykkeri at udbrede Venstres „falske lærdomme” skulle altså betales.

29. november kører Aaberg de store kanoner i stilling overfor redaktør og bladejer Møller på Thisted Amts Avis, der skiftevis omtales ved denne titel og som Thisted Avis. Overfor Møllers forargelse fremhæver Aaberg, at Møller selv bragte Tidendes historie fra Bjerget i fuld ordlyd straks efter fremkomsten den 5. oktober og siden har gjort alt muligt for at slå sagen stort op, hvilket løjtnanten med god

„Herregud, Møller, hvad hjælper det Dem at være så arrig? Hvad har De egentlig ud af at tale så meget om betalte redaktører andet end nogle dunk på valnødden - et af Deres egne kraftudtryk - hvilke De ellers kunne være sluppet for. Hold Dem derfor heller lidt i skindet herefter!”

Satirebladet *Ravnen* bragte denne tegning under overskriften „Husvant”. – Er De her?, spørger fru. Deres kæreste er her jo ikke mere. Jeg har skiftet pige. – Ja, svarer gendarmen. Jeg har også skiftet pige.

Det var i 1882, Venstres leder C. Berg stiftede Thisted Amts Tidende og skaffede det eget trykkeri med „betalt redaktør”. Tre år tidligere havde venstrefolk altså været i forhandling med det konservative avistrykkeri.

Redaktør Møller holdt sig ikke i skindet, men det gjorde Aaberg heller ikke. Den 11. december fortæller han, at „en højremand i Sydthy har efter erhvervet bevilling ladet sin søn døbe med navnet *Christian den niende*. („niende” formentlig med lille n). *Hvilken sorg for den konservative*

fader, hvis det barn med tiden skulle blive venstremand”.

Her tog Aaberg fejl. Eller gjorde han? Et par dage senere noterer han sig for en misforståelse. Det omtalte barn i Sydthy var døbt Christian Wilhelm.

Hvilket var Christian den Niendes fulde navn! I tidens udbredte modvilje mod alt tysk var kongens mellemnavn ikke populært.

Lorentzens vidner

14. december bragtes referat af nyt retsmøde i Gendarmsagen fra Bjerget: *I dag førte premierløjtnant Lorentzen 6 vidner i den af ham mod redaktør Aaberg anlagte sag. De fire af dem havde imidlertid ikke set løjtnanten blive ført ud af kroen, hvilket kun var tilfældet med de to sidste, læge Bjerrum og købmand Christensen, som erkjendte selv at have haft ham under armen. De fire første vidner blev taget i ed efter endt forklaring, hvorimod denne ikke tilendebragtes for de to sidste, idet disse nægtede at besvare et af Aabergs sagfører stillet spørgsmål. Det henskødes herefter til dommerens kjendelse, hvorvidt de kan nægte at afvise en sådan besvarelse eller ikke.*

Sært nok havde Thisted Amts Tidende næsten ved siden af retsreferatet en lille vittighed:

En mand og en gris lå ved siden af hinanden. Grisen var ædru, men manden var fuld. Der kom da en person forbi, og han bemærkede: „Man dømmes efter det selskab, man vælger.”

Grisen rejste sig øjeblikkelig og gik sin vej. Manden var nødt til at blive liggende.

„Gemytlig” eller „plakat”

Den 21. december januar kunne byfogeden i Thisted, H. Clausen, afgøre sagen med de to sidste vidner: Købmand Christensen og læge Bjerrum. Det omstridte spørgsmål var, om redaktør Aabergs sagfører af de nævnte to vidner kunne få at vide, om de havde hjulpet premierløjtnant Lorentzen i seng, da de havde ført ham til kvarter hos

sognefogeden. Nu afgjorde byfogeden på linie med Lorentzens sagfører:

Thi eragtes: Foranførte kontraspørgsmål nægtes forelagt vidnerne Bjerrum og Christensen.

Som vidne havde lærer Bagger, Tømmerby, den 14. december ment, at læge Bjerrum efter hjemførelsen af gendarmchefen spøjende omtalte ham som „gemytlig” eller tilsvarende - måske „plakat” eller sådan noget, men 21. december erklærede læge Bjerrum som vidne, at han absolut ikke havde sagt noget i den retning. Han og premierløjtnanten havde blot været i en stemning, „som man plejer at være efter en god middag”, og det var i den stemning, at han havde taget premierløjtnanten under armen, skønt officeren absolut kunne have klaret sig selv. Derefter trak lærer Bagger sit udsagn om Bjerrums karakteristisk tilbage. Han huskede slet ikke noget om den sag.

Købmand Christensen, der havde haft premierløjtnant Lorentzen under en arm, udtalte sig som dr. Bjerrum. Heller ikke han kunne indrømme, at Lorentzen var beruset - men i mørke var trappen ned fra kroens fordør farlig for de ikke stedkendte.

I et retsmøde den 11. januar var der lidt pindehuggeri mellem Aabergs og Lorentzens sagførere. Det gjaldt, om Lorentzens vidner havde talt sammen under retssagen. Det havde de, - men de huskede ikke, hvad de eventuelt havde sagt om den løbende sag og dens vidneforsler.

Skarpe skud i Aars

Mens M. Aaberg og andre derefter afventede sagens videreudvikling, gik striden andre steder i landet imod det forhadte gendarmkorps, der var oprettet ved provisorisk lov. I Aars Kro blev et par gendarmere, som efter et marked blev beværtet af kroejeren, så foruroligede af en truende menneskemængde, at den ene affyrede et par pistolskud. En mand blev ramt i hovedet og mistede et øje, mens en anden blev ramt i brystet. Efter en del tumult blev de begge indlagt på Hobro Sygehus, mens der i Aars indførtes „undtagelsestilstand”, idet ingen forsamling på over fire personer var tilladt!

En ordveksling

16. marts 1887 bringes et indlæg: *Som bevis for, at enkelte herredsfogeder forstår, at anvendelsen af gendarmere til ordenens opretholdelse let kan blive skæbnsvanger, og derfor indretter tjenesten herefter, kan tjene, at en herredsfoged norden for Limfjorden, som til et fornyligt afholdt marked havde fået en del gendarmere tilsendt, lod disse forblive i deres kvarterer og udførte selv ved sit sædvanlige politipersonale ordentlig tjenesten. Gendarmene sås således slet ikke på pladsen. Omegnens beboere er herredsfogeden meget taknemlig derfor og udtaler højlydt deres påskønnelse af den trufne foranstaltning.*

Måtte politimyndighederne overalt lære at følge det her givne eksempel, ville vi rimeligvis være fri for at høre eller se lignende katastrofer som de i Brønderslev eller Aars forefaldne.

A + R.

Brevet fik svar:

Hr. redaktør!

I anledning af et Thisted Amts Tidende for 16. ds. under mærket A + R optaget inserat, hvori en

herredsfoged nord for Limfjorden lovpriser for den måde, hvorpå han anvendte de gendarmere; der var til stede på et i hans jurisdiktion for nylig afholdt marked, samt opstilles som et følgeværdigt eksempel for andre politimyndigheder, beder jeg Dem optage i Deres blad følgende berigtigende bemærkninger, der fremkommer under forudsætning af; at inseratet sigter til herredsfogeden i Hanherrederne og Markedet i Fjerritslev den 5. ds.:

1. Den i anledning af nævnte marked tilstedeværende gendarmeristyrke var ikke, som i inseratet anført, „tilsendt” men mødt efter herredsfogedens rekvision for at holdes i beredskab, hvis brud på ordenen skulle forefalde.
2. At styrken ikke patruljerede på de til markedspladsen stødende veje, var begrundet i, at herredsfogeden viste befolkningen den velvilje at tillade, at heste prøvedes på selve vejen, da den bløde markedsplads ikke ret vel egnede sig dertil, og ikke, som i inseratet antydtes, deri, at synet af gendarmere muligen kunne virke ophidsende på befolkningen.

Thisted, den 21. marts 1887.

Lorentzen, premierløjtnant,
chef for gendarmeridetachmentet i Thisted.

Da dommen faldt

Først 27. september faldt dommen, og redaktør Aaberg refererede allerede samme dag:

Den af chefen for de herværende gendarmere, premierløjtnant Lorentzen, mod dette blads redaktør er i dag blevet påkjendt ved Underretten i Thisted. De i Thisted Amts Tidende den 5. oktober f.å. fremsatte udtalelser om, at premierløjtnanten ved det nogle dage i forvejen afholdte marked i Bjerget var i en „sørgelig forfatning” og „uhyggelig tilstand”, samt at han „næsten blev båret til sit kvarter”, blev ved dommen erklærede døde og magtesløse, hvorhos redaktør Aaberg ikjendtes en mulkt på 100 kr. samt udredelse af sagens omkostninger, herunder 50 kr. til løjtnantens beskikkede sagfører, konsul Johnsen, og 15 kr. til sagfører Mynster i Løgstør
Sagen vil blive appelleret.

„Ikke aldeles pålidelig”

Allerede den 29. september kunne den konservative Thisted Amts Avis bringe hele domsudskriften, og den 30. september citerer redaktør Aaberg den over en hel avisspalte, idet han oplyser, at han endnu ikke selv har fået den fra retten.

Gendarmene skulle kontrollere al færdsel, og her er anholdt en vandrende svend: - Alder 20 år, hår sort, næse stor, kroget. Den vandrebog er jo falsk. - Næ, bogen er ægte nok. Det er mig, der er falsk. (Fra satiribladet Ravenen).

Dommen bringer ikke meget nyt ud over, hvad der blev meldt undervejs gennem det sidste års tid, men bl.a. oplyses, at premierløjtnant Lorentzen har afgivet forklaring og her bl.a. ønsket de afhørte venstremænds vidneudsagn afvist som „ikke aldeles pålidelig”, fordi de

som sådanne „måtte være uvilligt stemt overfor gendarmene”.

Det hed i herredsfoged Clausens konklusion: *Efter hvad der således er oplyst, må det vel antages, at citanten, da han forlod bordet i krostuen sammen med læge Bjerrum, kan have været påvirket af de nydte drikkevarer, men det ses ikke, at der ved de afgivne vidneforklaringer, der kun støtter sig til personlige indtryk og skøn, er ført bevis for, at citantens tilstand har været en sådan, at det har kunnet berettigede indstævnte til at karakterisere citantens tilstand på den krænkende og fornærmelige måde, som sket er i den ovennævnte avisartikel.* Byfogeden ville ikke tillægge vidnerne forskellige politiske anskuelser nogen betydning for hele sagen.

Straffen nedsat

Ved Overretten i Viborg opnåede M. Aaberg, at bøden blev nedsat fra 100 til 30 kr., og at en af rettens dommere fandt det godt gjort, at premierløjtnant Lorentzen havde været beruset den pågældende markedsaften. Overfor denne dom søgte og fik premierløjtnant Lorentzen fri proces for en appel til Højesteret, - men han nåede ikke at opleve dommen derfra.

Premierløjtnant M. E. Thørrestrup, Ringkøbing, blev pr. 25. oktober 1888 beordret til at bytte tjenestested med Lorentzen, så han blev gendarmchef i Thisted, Lorentzen i Ringkøbing med bopæl i Holstebro. De to officerer havde af forskellige grunde fået et akavet forhold til civilbefolkningen, og myndighederne har så fundet, at en kommanderet bytten gårde kunne være en løsning.

I 1888 beordrede justitsministeren, at der skulle ske et stillingsbytte, idet premierløjtnant Lorentzen pr. 25. oktober blev gendarmerichef i Ringkøbing, mens premierløjtnant Marius Emil Thørrestrup, hidtil Ringkøbing, afløste Lorentzen i Thisted. Lorentzen søgte og fik tilladelse til under tjenesten i Ringkøbing at have bopæl i Holstebro.

I januar 1890 blev Lorentzen, knapt 40 år gammel, udnævnt til kaptajn, og med denne titel nåede han 4. februar at møde under tingsvidne i Herredstinget i Thisted, idet hans sagfører for Højesteret havde ønsket ny vidneførsel i den efterhånden ret gamle sag.

Læge Bjerrum, købmand

Christensen samt proprietær Gjørup, Vesløgsgård, blev afhørt om den aktuelle markedsaften i Bjerget Kro, og denne gang skulle de svare på spørgsmål om premierløjtnantens afklædning, men henholdt sig til de gamle vidneforklaringer, idet de ikke nu kunne huske nærmere. Læge Bjerrum var dog sikker på, at han alene havde hjulpet premierløjtnanten af med hans store rytterstøvler - ikke med afklædningen iøvrigt.

Lorentzens død

Så melder Thisted Amts Tidende den 6. marts 1890: *Dødsfald. Kaptajn i Gendarmerikorpsset Alfred Lorentzen (i sin tid chef for Gendarmerikorpsset i Thisted) er ifølge*

telegram til os gennem Ritzaus Bureau i går formiddag død på Kommunehospitalet i København.

Kaptajn Lorentzens enke søgte kort tid senere forlig i sagen mod redaktør Aaberg, men denne afviste med henvisning til de mange vidner, som var besværet. Nu måtte sagen køres til ende.

Lægens hukommelse

Det blev den så, og 24. marts meldtes under overskriften Vidneforhør: I den af afdøde kaptajn Lorentzen anlagte sag, der af kaptajnen var appelleret til Højesteret, afholdtes der på foranledning af Aaberg ny vidneforklaring i lørdags ved Hanherreders Ret. Et af de indkaldte vidner, pigen Marie Albæk, som i 1886 tjente hos sognefogeden i Bjerget, hvor gendarmofficeren havde kvarter, forklarede her, at hun hin markedsaften havde stået udenfor vinduet og set, at dr. Bjerrum klædte officeren af lige til linnedet. En anden ung pige, som havde ledsaget hende, havde set dr. Bjerrum trække frakken af officeren, men var derpå gået sin vej. - Som forleden omtalt kunne dr. Bjerrum ved et her i byen for kort tid siden afholdt forhør ikke huske, at han havde hjulpet officeren af andet end støvlerne.

Højesterets afgørelse

Endelig den 18. april 1890 kunne Thisted Amts Tidende meddele, at „den 3 1/2 årige gendarmsag, som i sin tid af nu afdøde premierløjtnant Lorentzen anlagdes mod redaktør Aaberg, kommer i denne uge til endelig afgørelse ved Højesteret. For Lorentzen møder højesteretssagfører Asmussen, for Aaberg højesteretssagfører Svend Høgsbro”.

1. maj 1890: Højesteretsdom i gendarmsag. Højesteret har i dag afsagt dom i den af premierløjtnant Lorentzen mod redaktør Aaberg anlagte sag. Overretsdømmen, ved hvilken redaktør Aaberg er idømt en mulkt på 30 kr., stadfæstedes i henhold til de i denne anførte grunde, ved hvilke intet væsentligt fandtes at erindre, og idet de nye vidneforklaringer ikke kunne føre til noget andet resultat. Omkostningerne for Højesteret ophævedes.

Politisk dom

3. maj bragte Thisted Amts Tidende uden kommentarer referat af proceduren.

Aktor, højesteretssagfører Asmussen, ville navnlig henholde sig til de vidner, der var for Lorentzen, og som man måtte stole på, idet de havde været sammen med ham og derfor bedst kunne bedømme hans tilstand. Ingen af dem havde set Lorentzen så beruset, at han ikke vidste, hvad han sagde og gjorde. At Aabergs vidner sagde det modsatte, kunne man ikke regne, thi de fleste af dem havde indrømmet, at de var venstremænd, og de kunne derfor ikke være uhildede dommere i en sag som denne. Asmussen fandt det urigtigt af bladene, at de trak sådanne historier frem og serverede dem i skarp sauce. Thisted Amts Tidende havde overdrevet betydeligt, og det måtte kræves, at Højesteret nu underkendte bemærkningen i Overretten om, at Lorentzen uden tvivl havde nydt berusende drikke til overmål.

Svend Høgsbro procederede til fuldstændig frifindelse for Aaberg. Også Høgsbro misbilligede visse blades tendens til at behandle sådanne sager i skarp sauce, men det havde Aaberg heller ikke gjort, tværtimod, der var

anderledes fede boller for ham at møde frem med, men han havde refereret så kort, knapt og ædruelig som vel muligt. For Overretten anførte overretssagfører, cand. juris Thomsen i en fra den øvrige ret afvigende meningstilkendegivelse, at „efter de afgivne vidneforklaringer må det antages, at den påklagede sigtelse har været sand, for så vidt den angår, at den indstævnte ved den under sagen omhandlede lejlighed har nydt spiritus til overmål, og at dette gav sig udtryk i hans holdning og gang”.

Det må anses for godtgjort, at læge Bjerrum har hjulpet indstævnte med afklædningen. En pige så udefra gennem et vindue, at han hjalp ham af med støvler og frakke. Så gik hun, men en anden pige blev og så lægen afføre løjtnanten uanstændige klædningsstykker, indtil han sad på sengen i det blotte linned. Så gik også hun, men er villig til at aflægge ed på sin forklaring.

Det er meget taktløst af underretssagføreren, at han har udspurgt vidnerne om deres politiske overbevisning, for den kommer ikke sagen ved, sagde Høgsbro videre. Havde man stillet modpartens vidner et lignende spørgsmål, ville man vist have fået de samme graverende svar, hvis det da er graverende, at et vidne hylder samme politik som den, han vidner for. Der kan på ingen måde gives modparten ret i, at hans vidner er de mest troværdige, fordi de har siddet og drukket sammen med løjtnanten hele aftenen. Denne havde også selv dagen efter ytret, at „det var en ordentlig en, vi havde på lampen i går”.

Da gendarmekorpset blev afviklet i 1894, havde selv venstrefolk glemmt gammelt uvenskab, så der blev ifølge Alfred Schmidt i Blæksprutten noget af en landsorg, hvor gendarmere forlod deres landsbyer. Nogle af dem tog en kæreste med, andre lod en baby blive.

Sagens behandling for Højesteret strakte sig over to dage, og på andendagen fremhævede Asmussen, at han ikke skulle bevise, Lorentzen var ædru den pågældende aften. Det var modparten, der skulle bevise det modsatte. Hvis udsagnene fra Lorentzens vidner ikke var sande, skulle de være menedere allesammen.

Høgsbro: „Jeg forstår ikke, at aktor bruger så hårde ord. Jeg vil ikke sigte løjtnantens vidner for mened, men kan heller ikke anse dem får særligt troværdige, blot fordi de har siddet og drukket med løjtnanten hele aftenen. Det er dog højst sandsynligt, at disse honoratiores hører til højrepartiet, og er venstrefolkene tilbøjelige til at se med uvilje på gendarmene, så er til gengæld højremændene lige så tilbøjelige til at se med velvilje på dem”.

Så faldt dommen - med stadfæstelse af Overrettens dom og desuden med Højesterets ord for, at venstrefolk ikke var troværdige, når det gjaldt gendarmsager.

Ni år med politisk politi

Gendarmkorpset var i al hast oprettet ved et provisorium i 1885, da regeringen og Højre blev stærkt opskræmte ved, at en sindsforvirret ung mand affyrede en pistol mod konseilspræsident Estrup. Venstre så på attentatet med forfærdelse, men fik alligevel pålagt den moralske skyld.

Gendarmeriet i Danmark eksisterede endnu indtil 1894, da det forsvandt ved det store politiske forlig mellem Venstre og Højre, der var forvarsel for systemskiftet i 1901.

I de første år var der mange sammenstød mellem befolkning og gendarmeri, der vitterligt var et politisk politi, men efterhånden blev der mere fred i dansk politik og dermed også omkring gendarmene, og de mistede i løbet af få år al politisk betydning, fremgår det af nogle betragtninger, redaktør M. Aaberg skrev den 16. maj 1890 - altså et par uger efter dommen ved Højesteret. Som foran nævnt var gendarmerichefen på den tid premierløjtnant M. E. Thørrestrup.

I Thisted, resumerede Aaberg, var man i 1885 begyndt med 15 gendarmers under en premierløjtnant, men efter få års forløb var styrken nede på en gendarmerichef, en sergent og tre menige, hvoraf den ene var chefens oppasser, og to fungerede som politibetjente, fordi amtet efter gendarmprovisoriet havde fundet det passende at spare alle politiets landbetjente væk. Nu i tirsdags (23. maj) havde byfogeden i byrådet ladet forstå, at han ønskede den ene af de to gendarmers ansat som politibetjent. „Det var jo ret tilældigt, om der blandt gendarmene fandtes folk, som var skikkede til at udføre politiarbejde”.

Byfogeden synes at mene, skrev Aaberg, at en enkelt politibetjent ville være mere værd end to gendarmers, men for lægmandsforstand er det rent ubegribeligt, hvad nytte befalingsmændene gør. Politimestrene kan jo let kommandere de få menige gendarmers, der er tilbage, mens gendarmeriets mange over- og underbefalingsmænd let kommer til at give ordrer på tværs af politimestrenes.

Ville regeringen søge gennemført en ordning, hvorved det, som gendarmeriet koster, anvendtes til lønning af kommunalt politi, ville der sikkert til denne bys part blive så mange betjente, at der næppe blev anledning til at spæde en eneste øre til ekstra af kommunens kasse.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred 1998, side 79-90).